

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

20 ΜΑΪΟΥ 2016

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω όρων:

- α) Νεοτουρκικό κίνημα
- β) Βαλκανικό Σύμφωνο
- γ) ΕΟΚΑ

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α) Μοναδικό κίνητρο της αποικιοκρατίας ήταν η εξυπηρέτηση οικονομικών και στρατηγικών συμφερόντων.
- β) Ο Χαρίλαος Τρικούπης καθιέρωσε συνταγματικά τη μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων.
- γ) Η επιχείρηση εισβολής της Γερμανίας στην Ελλάδα βασίστηκε στο σχέδιο «Μαρίτα».
- δ) Ο όρος «σιδηρούν παραπέτασμα» (iron curtain) ανήκει στον πρόεδρο των ΗΠΑ Χάρυ Τρούμαν.
- ε) Τα Δωδεκάνησα ενσωματώθηκαν στην Ελλάδα με τη Συνθήκη των Παρισίων (1947).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Να αναπτύξετε τα αίτια και τα αποτελέσματα της Επανάστασης της 3ης Σεπτεμβρίου 1843.

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

Ποιες απόψεις διατυπώθηκαν για την ευρωπαϊκή ενοποίηση στα τέλη της δεκαετίας του 1940 (μονάδες 9) και ποιοι ήταν οι «πατέρες της Ευρώπης»; (μονάδες 4)

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε:

- α) στις τεχνολογικές καινοτομίες, τις πηγές ενέργειας και τα μέσα μεταφοράς και συγκοινωνίας στην Αγγλία, κατά τη Βιομηχανική Επανάσταση (μονάδες 12) και
- β) στο ανθρώπινο δυναμικό που απασχολήθηκε στη βιομηχανία της Αγγλίας, καθώς και στις συνθήκες εργασίας του (μονάδες 13).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Η τεράστια αυτή βιομηχανία [άνθρακα], μολονότι ίσως δεν αναπτυσσόταν αρκετά γρήγορα για πραγματικά μαζική εκβιομηχάνιση σημερινού τύπου, ήταν ωστόσο αρκετά μεγάλη για να δώσει κίνητρο στη βασική εφεύρεση που έμελλε να μετασχηματίσει τις βιομηχανίες κεφαλαιουχικών αγαθών: το σιδηρόδρομο. Διότι τα ορυχεία δεν χρειάζονταν απλώς ατμομηχανές μεγάλης ισχύος σε μεγάλες ποσότητες, αλλά και αποτελεσματικά μέσα μεταφοράς μεγάλων ποσοτήτων άνθρακα από το μέτωπο εξόρυξης στο φρέαρ¹, και ιδίως από την είσοδο της στοάς στο σημείο φόρτωσης. [...] Στις δύο πρώτες δεκαετίες της ζωής του σιδηροδρόμου (1830–50) η παραγωγή σιδήρου στη Βρετανία αυξήθηκε από 680.000 σε 2.250.000 [τόνους] – με άλλα λόγια, τριπλασιάστηκε. Η παραγωγή άνθρακα ανάμεσα στο 1830 και το 1850 τριπλασιάστηκε επίσης από 15 σε 49 εκατομμύρια τόνους. Η τεράστια αυτή αύξηση οφειλόταν κυρίως στο σιδηρόδρομο, γιατί για κάθε μίλι σιδηροδρομικής γραμμής χρειάζονταν 300 τόνοι σιδήρου μόνο για τη σιδηροτροχιά. [...] Το 1830 υπήρχαν μερικές δωδεκάδες μίλια σιδηροδρομικών γραμμών σε όλο τον κόσμο – κυρίως η γραμμή από το Liverpool στο Manchester. Ως το 1840 υπήρχαν 4.500 μίλια και ως το 1850 πάνω από 23.500 μίλια. Οι πιο πολλές γραμμές σχεδιάστηκαν σε περιόδους κερδοσκοπικού παραληρήματος, γνωστού ως «μανία των σιδηροδρόμων», όπως του 1835–37, και ιδίως του 1844–47· οι πιο πολλές κατασκευάστηκαν κατά μέγα μέρος με βρετανικά κεφάλαια, βρετανικό σίδηρο, βρετανικά μηχανήματα και τεχνογνωσία.

1. πηγάδι

E.J. Hobsbawm, *Η εποχή των Επανάστασεων, 1789–1848*, μτφρ. Μαριέτα Οικονομοπούλου, Αθήνα, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 1990, σσ. 65–68.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Ο πρώτος και ίσως ο ζωτικότερος παράγων που έπρεπε να κινητοποιηθεί και να ανακατανομηθεί ήταν η εργασία, διότι βιομηχανική οικονομία σημαίνει απότομη πτώση του γεωργικού (δηλαδή αγροτικού) πληθυσμού και απότομη αύξηση του μη γεωργικού (δηλαδή του πληθυσμού στα αστικά κέντρα) και ασφαλώς σημαίνει (όπως στην περίοδο που μας απασχολεί) μια ταχύτατη γενική πληθυσμιακή αύξηση. [...] Μια βιομηχανική οικονομία χρειάζεται εργατική δύναμη που ασφαλώς θα προέλθει από τον προηγούμενος μη βιομηχανικό τομέα. Ο αγροτικός πληθυσμός στο εσωτερικό ή στο εξωτερικό, με τη μορφή μετανάστευσης (κυρίως της ιρλανδικής), ήταν οι πιο εμφανείς πηγές εργατικού δυναμικού, τις οποίες συμπλήρωναν οι διάφοροι μικροπαραγωγοί και οι φτωχοί εργαζόμενοι. [...] Στα εργοστάσια, όπου το πρόβλημα ήταν επιτακτικότερο, θεωρούνταν συχνά πιο βολικό να προσλαμβάνονται γυναίκες και παιδιά, που ήταν ευπειθέστεροι αλλά και χαμηλόμισθοι εργαζόμενοι. Από το

σύνολο των εργατών στις αγγλικές κλωστοϋφαντουργίες στα 1834–47 το ¼ περίπου ήταν άντρες, περισσότερο από το 50% γυναίκες και κορίτσια, και το υπόλοιπο αγόρια κάτω των 18 χρόνων [...].

Αναμφίβολα, το χωριατόπαιδο δεν θα θεωρούσε τη ζωή αυτή πιο εξαρτημένη ή πιο άθλια από των γονιών του [...]. Αλλά για τον ελεύθερο άνθρωπο, το εργοστάσιο, όπου έμπαινε απλώς ως «εργατική δύναμη», ήταν κάτι μόλις προτιμότερο από τη σκλαβιά, και όλοι, εκτός από τους πιο πεινασμένους, προσπαθούσαν να το αποφύγουν· ακόμη κι αν δεν το απέφευγαν, προσπαθούσαν από μέσα να αντισταθούν στη δρακόντεια πειθαρχία με πολύ μεγαλύτερο πείσμα απ' ό,τι οι γυναίκες και τα παιδιά, που τα προτιμούσαν γι' αυτό οι εργοστασιάρχες. Και, φυσικά, στη δεκαετία του 1830 και μέρος της δεκαετίας του 1840, ακόμη και η υλική κατάσταση του εργοστασιακού προλεταριάτου άρχισε να παρουσιάζει επιδείνωση.

E.J. Hobsbawm, *ό.π.*, σσ. 70–72, 74 και 271.

Σημ. Τα κείμενα Α και Β αποδόθηκαν στο μονοτονικό.

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας στοιχεία από τα παρακάτω κείμενα που σας δίνονται και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να αναφερθείτε:

- α) στις ανθρώπινες απώλειες και στις ηθικές, οικονομικές και πολιτικές συνέπειες του Α' Παγκοσμίου Πολέμου (μονάδες 13) και
- β) στις συνέπειες του Α' Παγκοσμίου Πολέμου στο πεδίο των διεθνών σχέσεων (μονάδες 12).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Ναι, πρέπει να ξέρουν όλοι καλά ότι οι ακρωτηριασμένοι δεν θεωρούν τους εαυτούς τους περιθωριακούς, άτυχους ή άσχημους. Όλοι εμείς, οι κουλοί, οι μονόφθαλμοι, οι παραμορφωμένοι, ισχυριζόμαστε ότι αξίζουμε σωματικά και ψυχικά το ίδιο και ακόμα περισσότερο από τον οποιονδήποτε. Αμέ! Όμως αυτοί που χρησιμοποίησαν τα δυο τους πόδια για να τρέξουν γρηγορότερα στην επίθεση, αν έχουν ακρωτηριασθεί, κρατούνται σε απόσταση στη ζωή από αυτούς που ζέσταναν τα δυο τους πόδια στο μαγκάλι ενός γραφείου... Δώστε μας μια θέση στην κοινωνία και μάθετε ότι αυτή τη θέση ξέρουμε πώς να την κερδίσουμε.

Maurice Leblanc

Αρσέν Λουπέν, *Το χρυσό τρίγωνο*, στο Marc Ferro, *Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος 1914–1918*, μτφρ. Τζίνα Κατσιλιέρη, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 1993, σ. 451.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Η Γαλλία και η Αγγλία, οι οποίες άκμαζαν το 1914, κατεστραμμένες τώρα από τις πολεμικές επιχειρήσεις [...] δεν είχαν πλέον κανένα κέρδος από τα κεφάλαια που είχαν τοποθετήσει στη Ρωσία και την οθωμανική αυτοκρατορία. Με τις βάσεις της οικονομίας τους αποδυναμωμένες, έχασαν τα πλεονεκτήματα που τους έδινε το οικονομικό τους προβάδισμα απέναντι στη Γερμανία και τις άλλες χώρες. Έτσι οι Ηνωμένες Πολιτείες μπορούν να θεωρούνται οι μόνοι πραγματικοί νικητές του πολέμου, αφού διατήρησαν το έδαφός τους άθικτο και έγιναν οι δανειστές όλων των άλλων εμπόλεμων χωρών.

Ο ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ [ΤΟΥ Α' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ]

	Επιστρατευμένοι μεταξύ του 1914 και του 1918*	Νεκροί*	Τραυματίες*	Ποσοστό των νεκρών, των αναπήρων και των τραυμα- τιών επί του συνόλου των επιστρατευμένων (%)
Γαλλία	8,41	1,35	3,50	60
Μεγ. Βρετανία	8	0,95	2	37
Ιταλία	5,25	0,50	–	–
Η.Π.Α.	4	0,10	–	–
Ρωσία	–	2,30	–	–
Γερμανία	13	1,60	4	41
Αυστροουγγαρία	9	1,45	2	38
Τουρκία	–	0,40	–	–

* Οι αριθμοί δηλώνουν εκατομμύρια

Marc Ferro, ό. π., σ. 449.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Οι θέσεις του Γουίλσον, [Woodrow Wilson] που έχουν εκφραστεί από τον Ιανουάριο του 1918 σε ένα μήνυμα προς το Κογκρέσσο των Ηνωμένων Πολιτειών (όπου απαριθμούνται τα περίφημα «14 σημεία» πάνω στα οποία θα πρέπει να βασιστεί η μελλοντική ειρήνη), αναφέρουν με πολύ καινοτόμο τρόπο το δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση και εισηγούνται την εγκατάλειψη της μυστικής διπλωματίας, την ελευθερία των θαλασσών, τον αποπλισμό, «αμοιβαίες εγγυήσεις πολιτικής ανεξαρτησίας και εδαφικής ακεραιότητας» στο πλαίσιο μιας «Κοινωνίας των Εθνών» κ.λπ. Πέρα από τις γενναιόψυχες προθέσεις αυτού του προγράμματος – που οι περισσότεροι Ευρωπαίοι κρίνουν «ουτοπικό» –, ο Γουίλσον ενδιαφέρεται πραγματικά να αποφευχθούν οι επερχόμενες τριβές, περιορίζοντας όσο γίνεται την απογοήτευση των ηττημένων.

Serge Berstein – Pierre Milza, *Η Ευρωπαϊκή Συμφωνία και η Ευρώπη των Εθνών 1815–1919*, μτφρ. Αναστάσιος Κ. Δημητρακόπουλος, Αθήνα, Αλεξάνδρεια, 1997, σ. 277.

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

20 ΜΑΪΟΥ 2016

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

α. σελ. 66-67: « Και οι Οθωμανοί Τούρκοι ... της χώρας.»

β. σελ. 107-108: « Η Ελλάδα συννυπέγραψε ... η Βουλγαρία.»

γ. σελ. 163: « Την 1^η Απριλίου 1955 ... Διγενής.»

ΘΕΜΑ Α2

α. Λ

β. Λ

γ. Σ

δ. Λ

ε. Σ

ΘΕΜΑ Β1

Σελ. 35-36: « Τον αρχικό γενικό ενθουσιασμό ... πλειοψηφία του κοινοβουλίου.»

ΘΕΜΑ Β2

Σελ. 154: « Βέβαια, στα τέλη ... πατέρες της Ευρώπης.»

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

α. Από το σχολικό βιβλίο: σελ. 41-42:

« Ο λόγος για τον οποίο ... Εμπορική Επανάσταση.»

« Η Αγγλία διέθετε ... μέσα της εποχής.»

« Τέλος, η Αγγλία ... λειτουργίας της αγοράς.»

Πρόσθετα στοιχεία: σελ. 41: « Τρία ήταν ... στην Αγγλία.»

Από τα παραθέματα:

Κείμενο Α'

- η ανάπτυξη της βιομηχανίας του άνθρακα ως αιτία για την ανάπτυξη του σιδηροδρόμου.
- προώθηση της ατμομηχανής και του σιδηροδρόμου για την κάλυψη των αναγκών των ορυχείων.
- 1830-1850: τριπλασιασμός παραγωγής σιδήρου και άνθρακα λόγω των αναγκών του σιδηροδρόμου.
- «μανία σιδηροδρόμων»: ιδιαίτερη ανάπτυξη σιδηροδρομικού δικτύου βασισμένη σε κεφάλαια, σίδηρο, μηχανήματα και τεχνογνωσία από τη Βρετανία (1830-1850).

β. Από το σχολικό βιβλίο: σελ. 42:

« Υπήρχε επίσης ... στα κτήματά τους.»

« Στην Αγγλία επίσης ... παραγωγή προϊόντων.»

Από τα παραθέματα:

Κείμενο Β΄

- σύνδεση βιομηχανικής οικονομίας με μείωση του αγροτικού και αύξηση του αστικού πληθυσμού.
- ενίσχυση εργατικού δυναμικού βιομηχανίας από εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση αγροτών, από μικροπαραγωγούς και φτωχούς εργαζομένους.
- προσλήψεις κυρίως γυναικών και παιδιών στα εργοστάσια λόγω χαμηλού κόστους εργασίας και αδυναμίας διεκδίκησης των δικαιωμάτων τους. (αναφορά των δοθέντων στατιστικών στοιχείων)
- δυναμικότερη διεκδίκηση δικαιωμάτων από τους άνδρες εργάτες.
- παραλληλισμός συνθηκών εργασίας στα εργοστάσια με σκλαβιά.
- επιδείνωση θέσης εργατών στις δεκαετίες 1830 και 1840.

ΘΕΜΑ Δ1

α. Από το σχολικό βιβλίο: σελ.80-81 : «*Τελείωσε έτσι ...στην πολιτική.*»

Από τα παραθέματα:

Κείμενο Α΄

- ύπαρξη πολλών αναπήρων πολέμου και κοινωνική περιθωριοποίησή τους.
- διάθεση αναπήρων πολέμου για διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους.

Κείμενο Β΄

- απώλειες Αγγλίας και Γαλλίας σε οικονομικό επίπεδο.
- απαξίωση επενδύσεων Αγγλίας και Γαλλίας σε Ρωσία και Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Στατιστικός πίνακας

- απουσία πλήρων στατιστικών δεδομένων.
- αναφορά του αριθμού των επιστρατευμένων, νεκρών και τραυματιών.
- μεγάλες ανθρώπινες απώλειες για τις ευρωπαϊκές χώρες που συμμετείχαν και στους δύο συνασπισμούς σε αντιδιαστολή με τις πολύ μικρότερες των ΗΠΑ.

β. Από το σχολικό βιβλίο: σελ. 81: «*Ο πόλεμος οδήγησε ... των Εβραίων.*»

Από τα παραθέματα:

Κείμενο Β΄

- οικονομική αποδυνάμωση των ευρωπαϊκών χωρών και ανάδειξη των ΗΠΑ σε μοναδική πραγματική νικήτρια χώρα του πολέμου.
- οι ΗΠΑ διατήρησαν ανέπαφη την εδαφική τους επικράτεια και έγιναν οι δανειστές των υπολοίπων εμπολέμων χωρών.

Κείμενο Γ΄

- Ιανουάριος 1918: « 14 σημεία» του προέδρου των ΗΠΑ Ουίλσον:

- δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών
- εγκατάλειψη μυστικής διπλωματίας
- ελευθερία των θαλασσών
- αφοπλισμός
- ίδρυση « Κοινωνίας των Εθνών»

- σκοπός των « 14 σημείων» ο περιορισμός της απογοήτευσης των ηττημένων χωρών και η αποφυγή μελλοντικών διενέξεων.
- χαρακτηρισμός θέσεων Ουίλσον ως ουτοπικών από τους ευρωπαίους ηγέτες.